

УДК 808.55:161.263:[792+791]-051

Цитування:

Винар О. Б. Експлікація поняття «вербальні засоби акторської виразності» в категоріальному мистецтвознавчому дискурсі. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 41. С. 183–188.

Vinar O. (2022). Explanation of the concept of "verbal means of acting expression" in the category of artistic discourse. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. pr., 41, 183–188 [in Ukrainian].

*Винар Ольга Богданівна,
асистент кафедри режисури
та акторського мистецтва,
Київський національний університет
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-3217-2806>
vynar2021@gmail.com*

ЕКСПЛІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ АКТОРСЬКОЇ ВИРАЗНОСТІ» В КАТЕГОРІАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ

Мета статті – надати концептуальне осмислення та розробити авторське визначення поняття «вербальні засоби акторської виразності». **Методологія дослідження.** Застосовано метод елементарно-теоретичного аналізу, за допомогою якого виявлено основні закономірності та принципи функціонування чинних у науковому вимірі термінів і нового поняття «вербальні засоби акторської виразності»; метод узагальнення, який як метод наукового пізнання посприяв окресленню загальних властивостей та ознак термінотворення; системний метод, типологічний і метод функціонального аналізу, завдяки яким вербальні засоби акторської виразності розглянуто як унікальний комплекс у контексті створення образу сценічного персонажа. **Наукова новизна.** Експліковано поняття «вербальні засоби акторської виразності» шляхом прояснення його меж відносно таких понять, як «мовні засоби виразності» та «сценічне мовлення», які зазвичай використовують у синонімічному вербальним засобам акторської виразності значенні в процесі опису мовленнєвих особливостей персонажа; проаналізовано специфіку основних вербальних засобів акторської виразності; досліджено вплив вербальних засобів акторської виразності на реалізацію художньо-змістової функції сценічного твору. **Висновки.** У ході дослідження виявлено, що поняття «вербальні засоби акторської виразності» не є тотожним поняттю «сценічне мовлення», оскільки виразність сценічного мовлення забезпечується використанням вербальних і невербальних засобів виразності. Вербальна виразність як частина сценічного мовлення є однією з найважливіших якостей професійної акторської діяльності, що сприяє успішній репрезентації інтенцій персонажа та вдалому розкриттю його образу. Запропоновано акторське визначення поняття «вербальні засоби акторської виразності» як «важливі компоненти змістової цілісності системи створення образу персонажа, які характеризуються єдністю художнього змісту (фізико-акустичного, конкретно-чуттєвого плану звучання сценічного слова та стану й переживання персонажа) та які використовує актор з метою виявлення і матеріалізації художньо-естетичних цінностей сценічного твору». З'ясовано, що зазвичай функції вербальних засобів акторської виразності розглядають досить обмежено (як безпосередню передачу суті інформації, змісту та значення тексту), що пояснюється їх автоматичною екстраполяцією з теорії комунікації. Констатовано, що висока мовна компетенція авторів літературного першоджерела сценічного твору (письменників, драматургів) зумовлює активну участь вербальних засобів у процесі продукування емоційної мови персонажа, тоді як доповненням для вираження його думок і почуттів виступають невербальні засоби, що традиційно активно використовують у процесі комунікації і які зазвичай забезпечують основне сенсове навантаження. Особливість вербальних засобів акторської виразності полягає в тому, що вони здатні викликати художньо-естетичні переживання, пробуджувати творчу увагу глядача, виконуючи художньо-змістову функцію. Актор досягає емоційного впливу на глядача в контексті специфіки вербальних засобів виразності завдяки інтонації та її структурним елементам: ритмові, мелодиці, темпу, тембру, логічним і фразовим наголосам.

Ключові слова: вербальні засоби акторської виразності, сценічна мова, театральне мистецтво, інтонація, методика, тембр.

Vinar Olga, Assistant of the Department of Directing and Acting, Kyiv National University of Culture and Arts
Explanation of the concept of "verbal means of acting expression" in the category of artistic discourse

The purpose of the article is to provide a conceptual understanding and develop an author's definition of "verbal means of acting expression." **Research methodology.** The method of elementary-theoretical analysis was applied, with the help of which the basic regularities and principles of functioning of the terms valid in the scientific dimension and the new term "verbal means of acting expression" were found; the method of generalization, which, as a method of scientific knowledge, contributed to the ascent to the general properties and features of term formation; system method, typological method and method of functional analysis, due to which verbal means of acting expression

are considered as a unique complex in the context of creating the image of a stage character. **Scientific novelty.** The concept of "verbal means of acting expression" is clarified by clarifying its boundaries in relation to such concepts as "linguistic means of expression" and "stage speech", which are usually used in a synonymous verbal means of acting expression in the process of describing the speech features of the character; the specifics of the main verbal means of acting expression are analyzed; the influence of verbal means of acting expression on the realization of the artistic and semantic function of stage work is investigated. **Conclusions.** The study found that the concept of "verbal means of acting expression" is not identical to the concept of "stage speech", because the expressiveness of stage speech is provided by the use of verbal and nonverbal means of expression. Verbal expressiveness as a part of stage speech is one of the most important qualities of professional acting, which contributes to the successful representation of the character's intentions and the successful disclosure of his image. The actor's definition of the term "verbal means of acting expression" is proposed as: "important components of the semantic integrity of the character image system, which are characterized by unity of artistic content identification and materialization of artistic and aesthetic values of the stage work ". It has been found that the functions of verbal means of acting expression are usually considered to be rather limited (as a direct transfer of the essence of information, content, and meaning of the text), which is explained by their automatic extrapolation from the theory of communication. It is stated that the high language competence of the authors of the literary source of the stage work (writers, playwrights) determines the active participation of verbal means in the production of the emotional language of the character, while the expression of his thoughts and feelings are nonverbal means traditionally used in communication and usually provide the main semantic load. The peculiarity of verbal means of acting expression is that they are able to evoke artistic and aesthetic experiences, awaken the creative imagination of the viewer, performing an artistic and semantic function. The emotional influence of the actor on the viewer in the context of the specifics of verbal means of expression is achieved through intonation and its structural elements - rhythm, melody, tempo, timbre, logical and phrasal emphasis.

Keywords: verbal means of acting expression, stage language, theatrical art, intonation, technique, timbre.

Актуальність дослідження. Поняття «вербальні засоби сценічної виразності» є широко вживаною категорією в театрознавстві та мистецтвознавстві. Його кореляція з іншими близькими йому за значенням поняттями є актуальним завданням у зв'язку з відсутністю в сучасному мистецтвознавчому дискурсі загальноприйнятої однозначної дефініції вербальних засобів сценічної виразності. Невизначеність змісту поняття «вербальні засоби акторської виразності» стоїть на заваді адекватному відображенню специфіки сценічного мовлення та продуктивного аналізу процесів сучасного театрального мистецтва.

Аналіз публікацій. Різноманітні аспекти прояву вербальних засобів виразності в театральному просторі досліджують такі сучасні науковці: Н. Грицан, А. Коленко, П. Кучин, Т. Нечаєнко, А. Овчиннікова. Є. Орел, І. Сорока, Ю. Раденко й ін., Вони здебільшого аналізують мистецтво сценічного мовлення як основу професійної підготовки акторів, розглядають сучасні педагогічні методики викладання дисципліни «Сценічна мова», досліджують техніку сценічного мовлення та ін. Проте в мистецтвознавчому дискурсі донині не приділяли відповідної уваги проблемі визначення поняття «вербальні засоби акторської виразності». Посилення наукового інтересу до вивчення різноманітних аспектів сучасного театрального мистецтва потребує формування відповідної окресленому завданню термінології. Проте межі поняття «вербальні засоби акторської виразності» досі

розмиті, а його змістові характеристики недостатньо досліджені, що підтверджує актуальність та своєчасність звернення до вказаної проблеми.

Мета статті – концептуально осмислити та запропонувати авторське визначення поняття «вербальні засоби акторської виразності».

Виклад основного матеріалу. Унаслідок аналізу теоретико-методологічної бази: монографій, дисертаційних робіт, наукових публікацій і розвідок у сфері театрального мистецтва – можемо констатувати недосконале вивчення категоріального апарату поняття «вербальні засоби акторської виразності». У вітчизняному науковому вимірі дослідники зазвичай досить побіжно розкривають сутність цього поняття, більше зосереджуючись на виявленні особливостей акторської майстерності як явища.

У довідковій літературі поняття «вербальний» (лат. *verbalis*, від *verbum* – слово, дослівно «*verbalis*» – дієслівний) подано як «словесний, усний» [11, 542]; «такий, що стосується мови та мовлення; словесний» [2, 1209]; «виражається словами, усними або письмовими, але зазвичай вимовленими словами; відповідно, розмовний; усний, не письмовий» [15]; «застосовується для способу передачі інформації в усній і в письмовій словесних формах» [4, 893].

Відповідно до наведених вище визначень поняття «вербальний» розуміємо

вербальні засоби як мовленнєві засоби, тобто засоби мови та мовлення.

Поняття «виражати» в словниках трактують як «виявляти, показувати щонебудь певними ознаками, діями та ін.» [3].

Однією з головних цінностей театру в усі часи була й лишається репрезентація творчої ідеї з метою пробудження в глядача позиції співпричетності, активної відповідної реакції. Цього досягають завдяки певним, характерним для різних театральних жанрів, художнім кодам – системою особливих виражальних засобів і способів їх практичного використання.

У контексті акторської майстерності поняття «вербальне» розуміють як вимовлене зі сцени, або, іншими словами, сценічне слово, сценічне мовлення.

Засноване на чіткій артикуляції сценічне мовлення, на думку дослідників, повинно відповідати виразності голосу, специфічним умовам тексту та загальної театральної і сценічної естетики [13, 135].

Водночас, на нашу думку, недоцільно вживати ці поняття як тотожні, оскільки сценічне мовлення хоча й позиціонується як «один з основних професійних засобів виразності актора» [6, 340], є набагато глибшим і більш багатоаспектним засобом театального втілення драматургічного твору, завдяки якому актор може повністю розкрити внутрішній світ персонажа, його національні, соціально-побутові та психологічні риси [9, 315].

Важливо розуміти, що виразність будь-якого мовлення, в тому числі й сценічного забезпечується використанням вербальних і невербальних засобів виразності [10, 161]. Тобто в сценічному мовленні поєднано кілька інформаційних потоків – переривчастий дискретний потік (безпосередньо словесний або вербальний) та безперервний образотворчий потік (візуальний або невербальний, що включає міміку, посмішку, жести, ходу, пози, рухи тіла).

Відповідно ототожнювати поняття «вербальні засоби акторської виразності» та «сценічне мовлення» недоцільно.

Водночас наголосимо на тому, що саме вербальні засоби виразності в акторській майстерності лишаються багато в чому недооціненими, оскільки зазвичай їх функціями вважають безпосередньо передачу суті інформації, змісту та значення тексту, тоді як функції донесення до глядача внутрішнього сенсу сказаного, підтексту та вираження ставлення до нього приписують невербальним

засобам виразності. Здебільшого це зумовлено специфікою сприйняття людиною під час комунікативного акту вербальних та невербальних елементів – дослідники наголошують, що приблизно 70-т відсотків інформації сприймається людиною візуально [8, 28]. За різними даними вербальний компонент передає від 35-ти до 45-ти відсотків інформації, тоді як невербальний – від 55-ти до 65-ти відсотків [12, 536].

У контексті сценічного мовлення виразність є унікальним мистецтвом втілення авторського (написаного) тексту в звуковому мовленні.

У лінгвістичному аспекті поняття «виразність» визначається як «комунікативна якість усного або писемного мовлення, яка здатна привертати увагу, викликати інтерес до висловлюваного, впливати на емоції та почуття мовців» [7, 22].

Система виражальних засобів актора – це мова його спілкування з глядачем, його професійний інструментарій. Розрізняють дві групи засобів виразності:

вербальні (мовні);

невербальні (позамовні, зокрема жести, міміка, хода, пози та ін.).

Дослідники відносять до мовних засобів виразності «засоби художньої образності, зокрема звукове оформлення тексту, інтонацію, логічний наголос, тропи й фігури поетичного мовлення, стилістично різномірні лексичні й граматичні одиниці» [1, 552], наголошуючи на тому, що самостійність та оригінальність мислення, «інтересу мовця до того, про що він говорить, знання мови, розвинутого мовного чуття» [1, 553] є обов'язковими умовами досягнення виразності мовлення, що «виявляється в умілому доборі мовних засобів, умінні користуватися ними, побудові таких висловлювань, які б привертали особливу увагу співрозмовників» [1, 553].

Отже, можемо констатувати, що вербальна виразність як частина сценічного мовлення є однією з найважливіших якостей професійної акторської діяльності, що сприяє успішній репрезентації інтенцій (намір, задум, конкретна спрямованість психічної активності людини на будь-який об'єкт) [5] персонажа та вдалому розкриттю його образу.

Володіння засобами вербальної виразності є однією зі стрижневих якостей акторської майстерності, від рівня якої залежить його професійне зростання.

Вербальні засоби проявляються на рівнях:

лексико-семантичному;
фонетичному;
морфосинтаксичному;
фонологічному.

Екстраполоючи означені прояви вербальних засобів на сценічний образ, можемо визначити такі прийоми акторської майстерності:

емоційна лексика (лексико-семантичний рівень);

концентрація певного звуку для створення ефекту напруги, енергетичного впливу, посилення відчуття тривоги (фонетичний);

емоційно-оцінний характер вербального впливу (морфо-синтаксичний);

використання певних звукоритмічних комбінацій – комбінування певних голосних і приголосних звуків з ритмом мови, наприклад вживання високого голосного звуку та ритму з метою створення напруження, хвилювання, посилення переживань / страху (фонологічний).

Особливе значення в контексті вербальних засобів акторської виразності, на нашу думку, відіграє звукове втілення художнього (драматургічного) тексту.

Вербальне оформлення авторського тексту – необхідний структурний компонент акторської діяльності. З позицій інтонаційної теорії воно являє собою спеціальним чином інтерпретований текст. Робота з художнім текстом, принципи й методи його перетворення, зумовлені формою, логікою розвитку образно-художнього сенсу сценічного твору, становлять основу акторської майстерності.

Важливими компонентами диференціації сенсового та вербального планів є увага до художнього образу твору та персонажа, «перевірка» його різними трактуваннями, що полягають у проведенні аналітичного розбору та дослідження тексту, а також втілення текстового матеріалу у звучанні.

Актор досягає емоційного впливу на глядача завдяки такому вербальному засобу виразності, як інтонація та її структурних елементів: ритму, мелодії, темпу, тембру, логічним та фразовим наголосам.

Серед названих вище вербальних засобів акторської виразності основними вважають мелодіку й тембр, оскільки саме вони забезпечують репрезентацію емоційно-експресивних відтінків мовлення.

Проблема вербальної інтерпретації художнього тексту з позиції інтонаційної теорії лишається недостатньо дослідженою і потребує розгляду, відповідно до специфіки

художньо-творчого, емоційно-ціннісного сприйняття та впливу акторського мистецтва.

Вербальні засоби акторської виразності є унікальним інструментарієм, за допомогою якого автор (драматург, режисер) втілюють свої думки у звуках і доносять глядачеві в синтезі з почуттями, відчуттями та світобаченням актора як безпосереднього творця образу персонажа.

Будучи динамічними та мінливими, вербальні засоби акторської виразності містять деякі стійкі елементи, серед яких особливе значення набувають звуковисотні, метроритмічні характеристики слова, що перетворюють його на тон. Вербальні засоби акторської виразності – результат цілеспрямованої діяльності творчої свідомості актора. Якість звучання голосу актора, здійснюючи естетичний вплив на глядача, виконує водночас і досить прагматичні функції. Для того щоб бути почутим у театральному просторі, звук-тон повинен мати певний спектральний склад, бути наділеним такими акустичними якостями, які роблять вербальну звучність яскравою, чіткою, чутною, темброво наповненою. Ці властивості водночас стають джерелом художньо-естетичного сприйняття вербальної палітри сценічного твору, викликаючи в глядача естетичні переживання.

Матеріально-вербальне вираження художнього сенсу драматичного твору, закріпленого у фонетичній формі, підлягає впливу часу, умов, обставин та водночас стабільне, постійне у вираженні інтонаційно-образних основ певного сценічного твору.

Специфіка функціонування вербальних засобів акторської виразності характеризує культуру акторської майстерності, оскільки зумовлена певною системою цінностей, що є відображенням ідеології, прийнятої як основної в конкретному суспільстві. Виразальні можливості – експресія, темброво-динамічна інтенсивність, діапазон звукових якостей, забарвлення та ін. – історично розглядали в контексті духовно-моральних уявлень.

На ролі якості звукового матеріалу в драматичному мистецтві наголошував К. Станіславський, стверджуючи, що кожен звук, який складається в слово, є ніби особливою нотою, що посідає власне місце у звуковому акорді слова та виражає ту чи іншу частинку душі, яка проникає через слово [14, 293].

Для набуття художнього статусу вербальна матерія повинна стати інтонованою, тобто такою, що виражає сенс твору.

Отже, особливість вербальних засобів акторської виразності полягає в тому, що вони здатні викликати художньо-естетичні переживання, пробуджувати творчу уяву глядача, виконуючи художньо-змістову функцію. Іншими словами, вербальні засоби акторської виразності є важливими компонентами змістової цілісності системи створення образу персонажа та вистави загалом, що має художньо-естетичну цінність і яку використовує актор з метою її виявлення та матеріалізації. Для них характерний художній зміст, що являє собою єдність фізико-акустичного, конкретно-чуттєвого плану звучання сценічного слова та стану й переживання персонажа, що в них виражається.

У контексті специфіки театрального мистецтва сценічне слово хоча і є наближеним до реальної розмовної мови, значно перевищує своє сенсове навантаження, а, набуваючи внутрішньої дії, підтексту, може й не збігатися зі сказаним своїм безпосереднім призначенням, навіть бути йому протилежним і набувати символічного трактування.

У контексті сценічної дії саме ретельне опрацювання вербальних засобів виразності актора є основою для:

створення гармонійного та органічного художнього образу персонажа;

суттєвим фактором створення необхідної сценічної атмосфери в кожній конкретній мізансцені;

реалізації, відповідно до режисерського бачення, ідеї постановки, переосмислення важливих для суспільства та кожної особистості проблем.

Наукова новизна. Експліковано поняття «вербальні засоби акторської виразності» шляхом прояснення його меж відносно таких понять, як «мовні засоби виразності» та «сценічне мовлення», які зазвичай використовують у синонімічному вербальним засобам акторської виразності значенні в процесі опису мовленнєвих особливостей персонажа; проаналізовано специфіку основних вербальних засобів акторської виразності; досліджено вплив вербальних засобів акторської виразності на реалізацію художньо-змістової функції сценічного твору.

Висновки. У ході дослідження виявлено, що поняття «вербальні засоби акторської виразності» не є тотожним поняттю «сценічне мовлення», оскільки виразність сценічного мовлення забезпечується використанням вербальних і невербальних засобів виразності. Вербальна виразність як частина сценічного мовлення є однією з найважливіших якостей

професійної акторської діяльності, що сприяє успішній репрезентації інтенцій персонажа та вдалому розкриттю його образу.

Запропоновано авторське визначення поняття «вербальні засоби акторської виразності» як «важливі компоненти змістової цілісності системи створення образу персонажа, що характеризуються єдністю художнього змісту (фізико-акустичного, конкретно-чуттєвого плану звучання сценічного слова та стану й переживання персонажа) і які використовує актор з метою виявлення та матеріалізації художньо-естетичних цінностей сценічного твору».

З'ясовано, що зазвичай функції вербальних засобів акторської виразності розглядають досить обмежено (як безпосередню передачу суті інформації, змісту та значення тексту), що пояснюють їх автоматичною екстраполяцією з теорії комунікації. Констатовано, що висока мовна компетенція авторів літературного першоджерела сценічного твору (письменників, драматургів) зумовлює активну участь вербальних засобів у процесі продукування емоційної мови персонажа, тоді як доповненням для вираження його думок та почуттів виступають невербальні засоби, що традиційно активно використовують у процесі комунікації і зазвичай забезпечують основне сенсове навантаження. Особливість вербальних засобів акторської виразності полягає в тому, що вони здатні викликати художньо-естетичні переживання, пробуджувати творчу уяву глядача, здійснюючи художньо-змістову функцію. Актор досягає емоційного впливу на глядача в контексті специфіки вербальних засобів виразності завдяки інтонації та її структурним елементам: ритму, мелодиці, темпу, тембру, логічним і фразовим наголосам.

Література

1. Башманівська Л. А. Виразність як комунікативно-стилістична особливість мовленнєвої культури філолога. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матер. XXI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 21. С. 550–561.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Виражати. *Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000* / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. URL: <https://slovyk.me/dict/vts/%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B0%D1%82%D0%B8> (дата звернення: 16.05.2022).

4. Данилюк І. Г. Універсальний словник сучасної української мови. 100 000. Донецьк : ВКФ «БАО», 2011. 1008 с.

5. Іntenція. *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)* / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. URL: <https://www.lingvolive.com/en-us/translate/uk-uk/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 16.05.2022).

6. Коленко А. В. Теоретико-методологічні засади методики викладання предмету «сценічна мова» у творчих навчальних закладах України та світу. *Молодий вчений*. 2017. №11(51). С. 339–343.

7. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії: словник-довідник філолога / уклад. І. І. Коломієць. Умань : Візаві, 2015. 202 с.

8. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2010. 228 с.

9. Раденко Ю. В. Сценічна мова : навч. посіб. Київ : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2015. 318 с.

10. Руденко Ю. Теоретико-методичні засади розвитку виразного мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... доктора педаг. наук: 13.00.02. Одеса, 2016. 611 с.

11. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. 1-е вид. Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. 776 с.

12. Birdwhistell R. L. Kinesics: Inter-and Intra-channel communication research / J. Kristeva, J. Rey-Debove, D. J. Umiker (Eds.). *Essays in semiotics / Essais de semiotique*. Pp. 527–546. The Hague : Mouton, 1971.

13. Humar M., Sušec Michieli B., Podbevšek K., Lokar S. Gledališki terminološki slovar. Ljubljana : Založba ZRC, 2007.

14. Stanislavski K. An Actor's Work on a Role. Trans. and ed. Jean Benedetti. London; New York : Routledge, 2010.

15. Webster M. Dictionary of the English language. 1913. 2026. URL : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/verbal> (дата звернення: 12.05.2022).

References

1. Bashmanovskaya, L. A. (2017). Expressiveness as a communicative and stylistic feature of the speech culture of the philologist. Trends and prospects for the development of science and education in the context of globalization: Proceedings of the XXI International Scientific and Practical Internet Conference: Coll. Science. wash. Pereyaslav-Khmelnytsky, 21, 550–561 [in Ukrainian].

2. Busel, W. T. (ed.). (2005). Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language. Kyiv; Irpen: Perun [in Ukrainian].

3. Busel, W. T. (way. and heads. ed.). (2005). Express. Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250000. Kyiv; Irpen: Perun,. Retrieved from: <https://slovnkyk.me/dict/vts/%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B0%D1%82%D0%B8> [in Ukrainian].

4. Danyliuk, I. G. (2011). Universal dictionary of the modern Ukrainian language. 100 000. Donetsk: VKF BAO [in Ukrainian].

5. Busel, W. T. (ed. and goal. ed.). (2005) Intention. Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with additions and additions). The 5th type. Kyiv; Irpen: Perun. Retrieved from: <https://www.lingvolive.com/en-us/translate/uk-uk/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F> [in Ukrainian].

6. Kolenko, A. V. (2017). Theoretical and methodological principles of teaching the subject "stage language" in creative schools of Ukraine and the world. A young scientist, 11(51), 339–343.

7. Kolomiets, I. I. (comp.). (2015). Basic linguistic and stylistic concepts and categories (dictionary-reference book of a philologist). Uman VPC "Vizavi" [in Ukrainian].

8. Stepdaughter, V. G. (2010). Fundamentals of speech culture. Kharkiv: VNKarazin Kharkiv National University [in Ukrainian].

9. Radenko, Y. V. (2015). Stage language: textbook. way. Kyiv: Kyiv. nat. University of Culture and Arts [in Ukrainian].

10. Rudenko, Yu. (2016). Theoretical and methodical bases of development of expressive speech of future educators of preschool educational institutions. Abstract of Ph.D. [in Ukrainian].

11. Melnichuk, O. S. (ed.). (1974). Dictionary of foreign words, 1st edition. Kyiv: Main edition of the Ukrainian Soviet Encyclopedia (URE) [in Ukrainian].

12. Birdwhistell, R. L. (1971). Kinesics: Inter- and Intra-channel communication research. In J. Kristeva, & J. Rey-Debove, & D. J. Umiker (eds.), *Essays in semiotics / Essais de semiotique*. The Hague: Mouton, 527–546 [in English].

13. Humar, M., Sušec, M. B., Podbevšek, K., Lokar, S. (2007). Gledališki terminološki slovar. Ljubljana: Založba ZRC [in Slovenian].

14. Stanislavski, K. (2010). An Actor's Work on a Role. Trans. and ed. Jean Benedetti. London and New York: Routledge [in English].

15. Webster, M. Dictionary of the English language (1913). Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/verbal> [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.04.2022
Отримано після доопрацювання 23.05.2022
Прийнято до друку 09.06.2022